

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten

K69

Examensarbete på kandidatnivå

2017

**Grand Prix hästen; dess egenskaper,
selektion och utbildning**

Anne-Maaria Peltonen

Uppsala

HANDLEDARE:

Handledare Karin Morgan, Strömsholm

Bitr Handledare Marianne Esseen Söderberg, Strömsholm

Hippologiskt examensarbete (EX0497) omfattande 15 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på G2E nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*Grand Prix hästen; dess egenskaper,
selektion och utbildning*

Anne-Maaria Peltonen

Handledare Karin Morgan, Strömsholm
Bitr. handledare Marianne Esseen Söderberg, Strömsholm
Examinator Jens Fredricson, Strömsholm

Examensarbete inom hippologprogrammet, Strömsholm 2017
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: EX0497, Nivå G2E, 15 hp

Nyckelord: Grand Prix, Dressage, Characteristics, Selection, Training.

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
Examensarbete K69 Uppsala 2017

INNEHÅLL

ABSTRACT	2
INTRODUKTION	2
Problemställning	3
Syfte	4
Frågeställning.....	4
TEORIAVSNITT	4
Exteriör	4
Gångarter.....	5
Karakärseigenschaften	6
Hållbarhet.....	6
Utbildning	7
MATERIAL OCH METOD	8
Urval inför intervju	9
Genomförande.....	9
Analys	9
RESULTAT	10
Grand Prix hästens egenskaper och dess selektion	10
Utbildning med slutmål Grand Prix	13
Den ultimata Grand Prix hästen	16
DISKUSSION.....	17
Grand Prix hästens egenskaper och dess selektion	17
Utbildning med slutmål Grand Prix	19
Granskning av studien.....	21
Slutsats	22
POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING	23
Hitta din egen Valegro!.....	23
FÖRFATTARENS TACK.....	24
REFERENSER	25
Litteratur	25
Internet	26
BILAGA 1. INTERVJUGUIDE.....	28

ABSTRACT

Characteristics, selection and training of the Grand Prix dressage horse

There is a lot of knowledge about the selection and training of the dressage horse towards Grand Prix. However, there is not much documentation about this. The aim of the study was to look into the dressage horse's characteristics and training of dressage horses towards Grand Prix. The study has two research issues. What kinds of characteristics are wanted in the Grand Prix horse in the selection process? How is the training structured?

The author interviewed five experienced dressage-profiles with experience for instance as a Grand Prix rider, trainer or Grand Prix judge. Three of the respondents were Swedish and two were Portuguese. The author had an interview guide with open questions and encouraged the respondents to think and speak freely.

Preferred characteristics of the horse depend on the philosophy and ground values of the person doing the selection. However, there is some coherence according to the characteristics and training of the Grand Prix horse in the results of this study. The most important characteristic was the mentality of the horse involving forwardness, willingness and attitude to accept the work. The preferred physical characteristics were the gaits where rhythm, pureness, balance and ability of self carriage were the most important. The conformation was important for the soundness, but not crucial in the selection of the horse, even though a good silhouette and an appealing type were preferred. The training should be playful, horsefriendly and should work as a long-term education of the horse. The training is all about refining and improving the horse and its abilities.

The conclusion was that the optimal Grand Prix horse has no weaknesses, and has excellent characteristics regarding mentality, willingness and natural abilities and is given a well-structured training.

INTRODUKTION

Dressyr innebär att göra hästen smidig och systematiskt men varsamt utbilda den så att dess naturliga förutsättningar utvecklas fullt ut (FEI 2016; SvRF 2007; SvRF 2015). Genom utbildningen ska prestationsförmågan öka och hästen håller sig frisk i ett harmoniskt samspel med ryttaren (SvRF 2007). Målet med dressyr är att utveckla hästen till en atletisk individ (FEI 2016; SvRF 2015).

Det resultat som eftersträvas med den systematiska utbildningen är att hästen ska bli lugn, mjuk och lösgjord. Detta leder också till att hästen blir förtroendefull och lyhörd för ryttaren, vilket i sin tur leder till ett ökat samförstånd och samspel. Utbildningens kvalitet och korrekthet visas genom renhet, regelbundenhet och frihet i gångarterna. En livlig framåtbjudning leder till lätthet i framdel och engagemang i bakdel. Hästen ska utan motstånd och anspänning acceptera bettet med eftergift och genomsläpplighet. Det ideala är att hästen verkar utföra rörelserna självmant. Hästen ska förbli rakriktad på såväl raka som böjda spår med ett gott engagemang i bakdelen. Hästen reagerar och lyder villigt

utan tvekan för ryttarens hjälper lugnt och väl avvägt, med livlig schvung och mjukhet i ledgångarna. Resultatet blir att hästen visar en naturlig och harmonisk balans, fysiskt som mentalt. Halsen ska vara mer eller mindre upprest och välvd i enlighet med dess utbildningsståndpunkt och den grad av samling som krävs. (FEI 2016; SvRF 2015)

Hästens utbildningsgång kan influeras av faktorer som arvsanlag och miljö. Att alltid ta hänsyn till individens förutsättningar vid arbete är av stor och avgörande vikt för dess utveckling och framtid. Det framtida arbetet och hästens förmåga att kunna hantera ryttarens krav kan gynnas av kunskap om regelbunden vila under utbildningsperioder och de olika stegen av den. En häst kan komma efter i sin utbildning av diverse anledningar såsom bristande förhållanden vid uppväxt, tillväxtfaser, brister i temperament, brist på tillit och ohälsa. (SWB 2013)

Tävlingshästars utbildning till den högsta nivån är särskilt krävande och nås oftast inte förrän vid cirka tio till tolv års ålder (Jönsson 2013). Detta leder till att det sker stora investeringar både ekonomiskt och tidsmässigt i hästens utbildning (ibid.). Det är därför väsentligt att hästen under och efter utbildningens gång kan hållas frisk (ibid.).

Även de mest erfarna ryttare och tränare kan ha svårigheter att selektera de rätta hästarna. Många lovande unga hästar med exceptionella gångarter är oförmögna att lära passage och piaff, vilket resulterar i slösade år på träning. En ökad kunskap om biokinetik i samling skulle kunna främja framtida selektion av elithästar. Tävlingsresultat av hästar i Grand Prix är beroende av ryttarens skicklighet. För att hästen ska kunna ha förutsättningar för att tränas upp till Grand Prix behöver den ha vissa kvaliteter i exteriör och gångarter. Det är högst väsentligt att dessa egenskaper är betraktade i utvärderingen av den unga hästen. (Holmström 1994c)

Enligt Karnosh (u.å) kan en häst med gott temperament övervinna många fysiska svagheter, förutsatt att den får en proper utbildning. All talang i världen är oväsentlig om hästen inte har viljan att prestera (ibid.). Exteriören ter sig inte vara avgörande för framtida prestation (ibid.). Vissa exteriöra svagheter kan kompenseras upp av andra fysiska styrkor, som till exempel bra gångarter och ridbarhet (ibid.).

Problemställning

Det finns mycket erfarenhet kring selektion och utbildning av dressyrhästar till toppen av dess prestationsförmåga. Ändock finns det lite dokumenterat om dressyrhästens egenskaper, selektion och utbildningsgång mot slutmålet Grand Prix. Vanligtvis uppnås inte den högsta klassen förrän vid tio till tolv års ålder (Jönsson 2013). Med detta i åtanke är det av stor vikt att ämnet dokumenteras för att undgå slösade år på träning. Då otillräckliga gångarter, svagheter i exteriör eller temperament kan leda till orimligt lång utbildning av hästen (SvRF 2007). Genom skicklighet under utbildningsprocessen kan en hästs nackdelar och svagheter i relation till dess fördelar och styrkor, avgöra om det är meningsfullt med fortsatt utbildning (ibid.).

Syfte

Syftet med studien är att dokumentera några utvalda dressyrprofilers erfarenheter gällande dressyrhästens egenskaper, selektion och utbildningsgång med slutmål Grand Prix.

Frågeställning

Vilka egenskaper sökes hos Grand Prix hästen vid selektion och hur struktureras dess utbildning?

TEORIAVSNITT

För att ställa rimliga krav på dressyrhästar ämnade för medelsvår till svår klass bör de uppfylla vissa generella exteriöra, rörelsemässiga och karaktärsmissiga kriterier. (SvRF 2007)

Studier har visat att egenskaper sssom exteriör och gångarter har höga genetiska korrelationer med prestationer i dressyr (Ducro et al. 2007). Dessa egenskaper har måttlig (Ducro et al. 2007) till hög grad arvbarhet (Viklund et al. 2008). Mentala egenskaper, neuromuskulära system och miljöfaktorer sssom träning verkar tyckas vara mer avgörande än exteriören (Holmström 1994c; Holmström & Philipsson 1996). Generellt får hingstar och valacker högre betyg för galopp, typ och total exteriörpoäng jämfört med ston (Holmström, Magnusson & Philipsson 1990; Holmström 1994c). Även ridhästars hälsa och hållbarhet är viktiga faktorer för bra tävlingsprestationer (Jönsson 2013). Tävlingsryttare tenderar att föredra högkvalitativa gångarter och utbildning, naturlig atletisk förmåga och prestationsvilja (Górecka-Bruzda et al. 2011). De framgångsrika svenska hästar har på nationell likväl som internationell nivå, grundar sig i ett förbättrat avelsarbete med högt avelsmål (SWB 2015; SWB 2016b). Även om hästmaterialet har förbättrats så måste det finnas människor som kan tillvarata de unga hästarnas talanger och utveckla dessa korrekt för att generera framtida, hållbara topphästar för sporten (SWB 2015).

Exteriör

Studier har tytt på att milda till måttliga avvikelser i exteriören varken försämrar prestation eller hållbarhet (Holmström 1994c). Hästens exteriör omfattar vissa karakteristiska egenskaper som inte är lätta att mäta eller objektivisera sssom typ, harmoni, halsens-, huvudets- och bålens form (Holmström & Philipsson 1996). Exteriöra egenskaper skiljer sig mellan kön, ålder, mankhöjd och typ av häst (Holmström, Magnusson & Philipsson 1990; Holmström 1994c).

Exteriörmässigt sökes så långa och harmoniska linjer som möjligt hos dressyrhästen (Ehrengranat 1818; SvRF 2007). Det är särskilt önskvärt att den har lång, välansatt och uttrycksfull hals som mjukt övergår till en välmarkerad manke (Ehrengranat 1818; SvRF 2007). Långa, välställda och väl slutande bogar, samt en bringa med bredd i symmetri till

bogens storlek (Ehrengranat 1818). Tillräcklig ganaschfrihet, bra sadelläge, långt och sluttande kors, samt en kraftig och välvinklad bakdel (SvRF 2007). Symmetriska, välställda och korrekta framben som inte bryts i vinklar från varken tå eller framknä (Ehrengranat 1818).

Dressyrhästen har i jämförelse med andra elitgrupper av hästar, kortare nackar och skankben, smalare framskenben och metacarpalben (Holmström 1994c). Ytterligare positiva exteriöra egenskaper är ett plant bäcken, små vinklar i höften, raka haser, hög mankhöjd, lång hals, långa överarmar och lårben (Holmström & Philipsson 1996). En liggande bog tillsammans med en välmarkerad manke placerar ryttaren längre bak (Holmström, Magnusson & Philipsson 1990). Samma studie har sett att detta kan vara en faktor som förbättrar balansen för hästen vid ridning. Det är väsentligt för hästens hälsa och prestationsförmåga att lederna är torra, kotorna medellånga, hovarna symmetriska och i proportion till hästens storlek (SvRF 2007). Det finns starka samband mellan hästens exteriör och dess gångarter (Holmström & Philipsson 1996).

Gångarter

Ju fullkomligare en häst är till sin kroppsbyggnad, desto fullkomligare är även dess rörelser (Ehrengranat 1818). Det bör ställas höga krav på hur hästen rör sig, avseende taktmässighet och renhet (SvRF 2007). Hästens grundgångarter kan varieras i hög grad beroende på samling, utbildningsgrad, ålder, exteriör och ryttare (SvRF 2004; Tibblin 2006). Variationerna innebär att framförallt hästens form, steglängd, graden av samling och påskjut, men även karaktären förändras (FEI 2016; SvRF 2004; SvRF 2015; Tibblin 2006). I allt arbete eftersträvas att bevara och förfina renheten, samt regelbundenheten i gångarterna, att takten bibehålls i varje enskild gångart oavsett tempo (SvRF 2004).

En bra dressyrhäst uttrycker atletisk elegans och gångarterna beskrivs ofta som balanserade, lösgjorda och med god bakdelsaktivitet (Holmström 1994c). Hästar med höga gångartsbetyg har en ökad steg varaktighet, vilar längre på steget, har ett större övertramp, längre svävmoment (Holmström 1994c; Holmström, Fredricson & Drevemo 1995a) och visar mer kadens (Holmström 1994c; Holmström, Fredricson & Drevemo 1994b). Stegvaraktigheten ökar signifikant under högre grad samling (Holmström 1994c; Holmström, Fredricson & Drevemo 1995a). Hästar med goda gångarter tenderar till att utnyttja böjningen i lederna till en högre grad (Holmström, Fredricson & Drevemo 1994b).

I skritt värderas främst taktmässigheten, för att det senare ska gå att samla den. Den ska vidare vara aktiv med ett livligt övertramp. (SvRF 2007)

I trav bör hästen ha en aktivitet i bakdelen som ter sig naturlig. Bakbenen ska förmå att föra sig framåt kraftfullt och elastiskt. (SvRF 2007)

I galopp måste hästen böja samtliga leder, i synnerhet hasleden och trampa i riktning mot tyngdpunkten. Galoppen ska karaktäriseras av ett lätt, livlig, vägvinnande och runt rörelsemönster. (SvRF 2007)

Piaff

Piaff är en travaktig rörelse (SvRF 2007) där den framåtgående energin samlas upp till den grad att rörelsen nästan utförs på stället (Tibblin 2006). Detta kräver en stor styrka, hög grad av självbärighet och god elasticitet (Tibblin 2006). Det måste alltid finnas tendens till rörelse framåt. Det är tillåtet att hästen går framåt en till två hovbredder, i vissa fall upp till en meter (SvRF 2015). Det fjädrande belastningsmomentet förlängs, vilket betyder att hästen vilar på steget mer (SvRF 2015). Piaffen karaktäriseras av höga, svävande, diagonala steg (Lemkow & Kyrklund 2013; SvRF 2015).

Passage

Passage karaktäriseras av mycket samlad, mycket eleverad och taktfast trav med förlängt svävmoment och tydlig kadens (FEI 2016; Lemkow & Kyrklund 2013; SvRF 2007; SvRF 2015). I passage nås den högsta graden av samling och kadens i trav (FEI 2016; SvRF 2007). Passagen får sin karaktär av stort engagemang av bakdelen med ökad böjning i bakdelens leder och med elasticitet i rörelsen. Varje diagonalt benpar lyfts och återvänder till marken växelvis med jämn rytm. (Lemkow & Kyrklund 2013; SvRF 2015)

Karaktärsegenskaper

Karaktärsegenskaper innebär bland annat temperament, egenskaper avgörande för hästens prestationsförmåga och samarbetsvilja. En god framåtbjudning och en naturlig vilja till att arbeta bör finnas hos en dressyrhäst. Egenskaper som ett inre lugn och behärskning värderas också. Således kan hästar med särskilt utpräglad personlighet med skickligt arbete på rätt sätt få en stor prestationsförmåga och mycket utstrålning. (SvRF 2007)

Braam et al. (2011) såg i deras studie att en god ridbarhet associeras med höga poäng för temperament vid unghästbedömningar.

Hållbarhet

Stora investeringar både ekonomiskt och tidsmässigt sker i utbildningen av varje häst. Det är viktigt att hästen under och efter utbildningens gång kan hållas frisk. Det finns tydliga samband mellan exteriöra förutsättningar, gott hälsotillstånd och talang för ridsportens discipliner. En god ortopedisk hälsa, bra hovar och god exteriör gynnar talangbedömningen, samt hållbarhet och prestation i framtida tävling. Det finns en tendens till att hästar med alltför hög mankhöjd prioriteras inom dressyren jämfört med vad som är optimalt för en bra hållbarhet och ett gott hälsotillstånd. (Jönsson 2013)

Även långa överarmsben, sluttande bog, stor armbågsled och framåtlutat lårben verkar ha positiva associationer med hälsa och hållbarhet (Holmström 1994c). Svävningsfasens kadens tyder på en viktig faktor i en stötdämpande mekanism (Holmström, Fredricson & Drevelmo 1994a). Samma författare menar att om frambenens kadens avtar skulle detta kunna leda till en mer stel gång och skaderisken öka. I en studie av Braam et al. (2011) sågs det att hästar som hade placeringar i tidig ålder hade tendenser att prestera bättre i

framtida karriär och visade sig vara mer hållbara genom att ha en längre tävlingskarriär. I samma studie sågs även att en längre tävlingskarriär kan också associeras till hästar som startat i flera discipliner. Jönssons (2013) studie visade att förutsättningar för att hästar ska hållas sunda och hållbara bör genetik, allmän hälsa, exteriör, hållbarhet och prestation beaktas. Emellertid visade Dysons (2002) resultat på att hästar som blivit professionellt utbildade kan ha vilja och goda prestationer i de högre klasserna trots allvarliga exteriöra problem. Hemligheten till att utbilda och träna hästar från de lägsta klasserna till internationell Grand Prix är gymnastiserande övningar i syfte att stärka muskulaturen (ibid.). Detta leder till att skador i leder och senor undviks, vilka associeras ta skada av en ökad arbetsbelastning (ibid.).

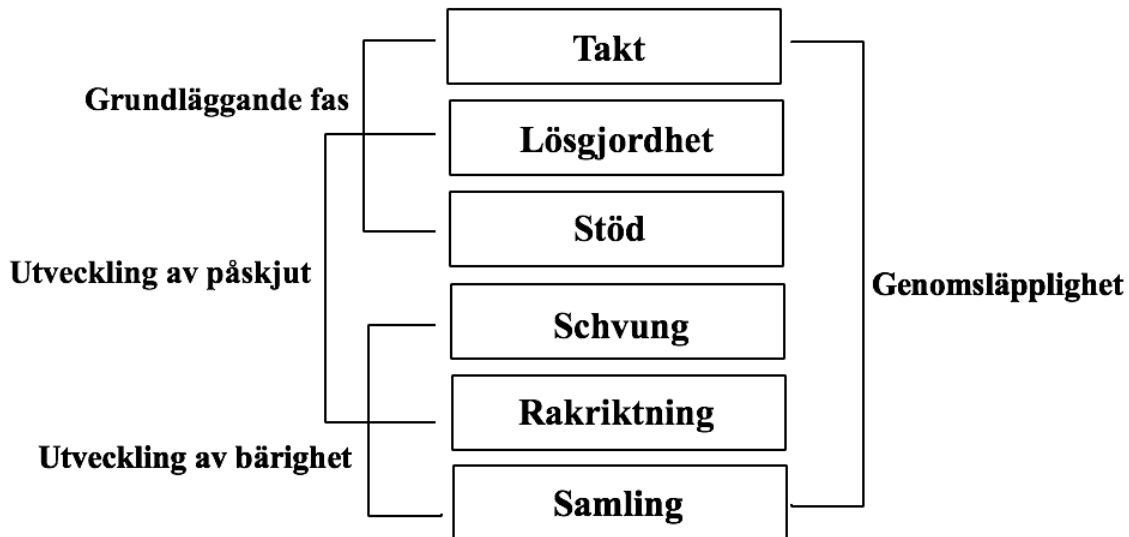
Utbildning

Genom erfarenhet, intuition, förståelse för hästens biologiska väsen och förmåga att avläsa dess signaler kan ett ändamålsenligt utbildningssystem upprättas för hästar (SWB 2013). Förståelse avgör rimliga krav för en specifik individ (ibid.). Hästens individuella fysiska och psykiska förutsättningar måste alltid beaktas och styra utbildningsgången. (ibid.). Absolut taktmässighet, lösgjordhet och ett stadigt stöd på bettet är grundförutsättningar för den fortsatta dressyrutbildningen (SvRF 2007). Det dröjer generellt två till tre år med vidareutbildning av hästen innan den behärskar rörelserna i svår klass (ibid.). Enligt Wells & Blache (2008) är en väl balanserad häst, i båda sidor, en förutsättning för goda prestationer. Samma författare antyder att en sådan häst bör inte visa sig märkbart oliksidig.

Utbildningsskalan är en översikt över de grundegenskaper en ridhäst bör ha och ger en helhetlig bild över den systematiska träningen av hästen (SvRF 2004). Det handlar om att i både fysiskt och psykiskt avseende utveckla hästens naturliga möjligheter fullt ut och att göra den till en lydig och allsidigt utbildad ridhäst, som är angenäm att rida (ibid.). Det är av stor vikt att dressyrhästen uppfyller samtliga kriterier i utbildningsskalan (ibid.). För att hästen ska kunna reagera lydigt, avspänt och harmoniskt på ryttarens hjälper måste den uppnå kriterierna i utbildningsskalan (ibid.). Samtliga rörelser i dressyr bedöms efter dessa kriterier (SvRF 2007).

Utbildningen sker i tre faser: grundläggande fas, utveckling av påskjut och utveckling av bärkraft, som vidare delas in i sex delmoment: Takt, Lösgjordhet, Stöd, Schvung, Rakriktning och Samling (se figur 1). Inget av de sex delmomenten kan stå ensamt, utan varje del är beroende av varandra och de fungerar i ett samspel. För att uppnå de olika utbildningsmålen måste hästen ges en allsidig träning, såväl fysiskt som psykiskt. Detta resulterar även i att hästen håller sig frisk och sund. Genomsläpplighet är målet med utbildningen. Desto längre de övriga delmålen utvecklas, desto större blir genomsläppligheten. Detta gäller alla hästar som ska prestera någonting under ryttare, inte bara tävlingshästar. Genomsläppligheten är ett resultat av ett målmedvetet, systematiskt, tålmodigt och värdefullt träningsarbete. Det innebär att hästen är beredd att lydigt och avspänt svara på ryttarens hjälper. Hästen ska utan tvekan reagera för de drivande hjälperna, med bra påskjut aktivt trampa med bakbenen. Tygelhjälperna ska utan motstånd vidarebefordras från munnen till bakdelen via nacken och halsen. En

genomsläpplig häst reagerar lösgjort och lydigt, lika mycket i båda varv för samtliga hjälper. Den högsta graden av genomsläpplighet karaktäriseras av att hästen alltid villigt låter sig samlas i samtliga gångarter. Detta kännetecknar kvaliteten och korrektheten i utbildningen. Ju längre tidigare delmål utvecklas, desto större blir genomsläppligheten. (SvRF 2004)

Figur 1. Utbildningsskalan och dess beståndsdelar, inspiration ur SvRF (2004).

MATERIAL OCH METOD

Studien syftar till att undersöka några utvalda dressyrprofilers åsikter och uppfattningar kring hästens egenskaper, selektion och utbildningsgång med slutmål Grand Prix. Föregående kriterier gör att studien är av kvalitativ karaktär och har genomförts genom enskilda, semistrukturerade intervjuer (Hedin 1996). Författaren har uppmuntrat fritt tänkande och vid behov följt en intervjuguide (se bilaga 1) med öppna svarsalternativ och möjlighet för diskussion. Intervjuguiden byggdes på studiens frågeställning: vilka egenskaper sökes hos Grand Prix hästen vid selektion och hur struktureras dess utbildning? För att sedan kunna jämföras mellan eller slås samman med de olika respondenternas svar. Ytterligare underliggande frågor i intervjuguiden togs fram genom att diskutera relevanta frågeställningar kring ämnet med en brittisk kvinna som har erfarenhet av att utföra intervjuer och skriva artiklar i internationella tidskrifter. Dessa underliggande frågors uppgift var att bidra med exempel att utgå ifrån vid behov under respektive intervju.

Fördelar med intervjuer är att respondenten kan med egna ord beskriva sina åsikter och erfarenheter (Hedin 1996). Under intervjuernas gång har författaren förhållit sig så subjektiv som möjligt, för att påverka respondentens svar i så liten utsträckning som möjligt (Hedin 1996).

Urval inför intervju

Intervjuer utfördes med totalt fem professionella dressyrprofiler (se tabell 1). Tre av respondenterna var av svenskt ursprung och två var från Portugal, för att nå en viss internationalisering. De tre respondenterna från Sverige har en lång erfarenhet från flera delar av dressyrsporten. Samtliga har erfarenhet som ryttare upp till Grand Prix nivå, samt som Grand Prix domare, två av dessa är B-tränare, en A-tränare. En av respondenterna från Portugal har 25-års erfarenhet som ryttare och tränare vid Escola Portuguesa De Arte Equestre. Den andra respondenten är en av Portugals ledande dressyrryttare, med i OS-truppen och har utbildat flera hästar upp till svår klass och Grand Prix. Kriterier för urval var 25-års erfarenhet i dressyr-yrket eller meriter och erfarenhet av utbildning av hästar till svår klass.

Tabell 1. Sammanställning av studiens respondenter

R1	R2	R3	R4	R5
<ul style="list-style-type: none">• Svensk• Man• Grand Prix ryttare• A-Tränare• Grand Prix domare	<ul style="list-style-type: none">• Svensk• Kvinna• Grand Prix ryttare• B-Tränare• Grand Prix domare	<ul style="list-style-type: none">• Svensk• Man• Grand Prix ryttare• B-Tränare• Grand Prix domare	<ul style="list-style-type: none">• Portugis• Kvinna• Grand Prix ryttare	<ul style="list-style-type: none">• Portugis• Man• Erfarenhet som ryttare och tränare vid Escola Portuguesa De Arte Equestre

Genomförande

Inför intervju togs första kontakt vid möte, därefter följde andra kontakt med nödvändig information och tidpunkt för intervjutillfälle. Två av intervjuerna skedde per telefon, resterande tre skedde på bestämd mötesplats av respondenten. Intervjuerna pågick mellan 45 och 90 minuter. Samtliga intervjuer spelades in på telefon, Iphone 6S+ genom video inspelning. För att i ett senare skede på ett enkelt sätt kunna analysera och transkribera intervjuerna.

Analys

Inför innehållsanalysen inspirerades författaren av Graneheim & Lundman (2004). En kvalitativ innehållsanalys utfördes för att spegla det latenta innehållet, men även det manifesta innehållet uppmärksammades. Varje intervju transkriberades, alla verbala ord samt gester antecknades. Efter transkriberingen lästes varje intervju igenom flertalet gånger, texten analyserades och relevanta nyckelord valdes ut för studiens relevanta frågeställning och antecknades i marginal. Nyckelorden bearbetades därefter i en sammanfattande text där varje nyckelord placerades under ett tema. Den sammanfattade texten skickades tillsammans med en version av transkriberingen innehållande nyckelord i marginal till varje respondent. Syftet med detta var att respondenten skulle få en

överblick över vad som hade sagts och vad som hade förståtts av författaren vid intervjun. Detta gav en chans för respondenten att förtydliga sin utsago. Detta ökar också trovärdigheten i studien. Vid eventuella tillägg efter att respondenten mottagit och läst materialet antecknades dessa. Därefter bearbetades intervjuerna under gemensamma teman, för att överskådligt kunna jämföra och hantera resultatet.

RESULTAT

Resultatets första del handlar främst om vilka egenskaper som sökes vid selektion av häst ämnad för Grand Prix. Därefter följer presentation av utbildning med slutmål Grand Prix.

Grand Prix hästens egenskaper och dess selektion

Det ter sig vanligt att idag se häst på film innan ett möte inleds. Filmer är bra för att sälla bort sådant som inte faller i intresse. Det ansågs relativt viktigt bland respondenterna att de får ett positivt första intryck av hästen. Det skiljde sig något vad som sökes vid första intrycket och vad som är relevant i utvärderingen. Samtliga respondenter ansåg att det är viktigt att se hästen i verkligheten och känna känslan, vilken intuition hästen ger. Denna intuition speglar framförallt de egenskaper som sökes, vilket många gånger också ger en god ridbarhetskänsla.

De svenska respondenterna ville framförallt se hur hästen rör sig, beter sig, fungerar och vad för kontakt som fås med den. Överlag hade hästens ålder ingen större relevans vid selektion. Flera respondenter ansåg dock att hästen med fördel får vara runt fem till sex år och i fas med sin utbildning, det är först då det börjar gå att ana förmågor och kvaliteter för framtiden. Fyra av fem respondenter ansåg att det är viktigt att se hästen riden, R5 tyckte även att det är viktigt att se den longerad och lös. R3 ansåg att det med lätthet går att ana och se naturlig förmåga hos hästar som ännu inte påbörjat sin utbildning, genom att se dem lösa och iaktta framförallt hur hästen för sig, vänder och bär upp sig. Denna respondent ansåg att första intrycket utvärderas utefter hästens förutsättningar, om hästen är ung kan den ses på lina eller lös om den ännu inte påbörjat sin utbildning. Övergångar är av särskilt intresse.

Det är viktigt att se en förmåga för samling hos hästen som ämnas utbildas mot Grand Prix. Hur hästen utför övergångar inom gångart eller mellan gångarter kan avslöja många kvaliteter och förmågor. Vid utvärderingen bör utbildningen vara i fas med hästens ålder och i samklang med dess styrkor och förutsättningar.

Karaktärsegenskaper

Fyra av fem respondenter svarade att de utvärderar temperamentet löpande, framförallt vad för kontakt som fås med hästen; hur den verkar, om den är obekymrad, stressad av yttre faktorer eller som en spänd individ. Hästarna ska vara vakna på rätt sätt. Det finns reflektioner om att blodet idag kan ha förädlats kanske lite för fort och tufft hos den moderna sporthästen. Fyra av fem respondenter uttryckte att hästens temperament är det allra viktigaste vid selektion av en häst ämnad för Grand Prix. R4 ansåg dock att det är

mindre viktigt hur hästen betar sig allmänt så länge hästen är avspänd och lugn i stall och på resande fot, då en stressad häst på tävling är svår att hantera men också spenderar sin energi på yttre miljö faktorer.

Resultatet tyder på att gå-vilja, energi och vilja är de mest föredragna karaktärsegenskaperna (se tabell 2). Vilja kommer i olika former. Respondenterna talade om ren vilja, samarbetsvilja, arbetsvilja och gå-vilja, varje egenskap har sin speciella karaktär. Ytterligare egenskaper som också sökes är att hästen är uppmärksam, lyhörd, skarp, het men sansad och påverkbar. Det är viktigt att energin är kontrollerbar. Energin bör användas i arbetet på rätt sätt och inte spenderas på yttre faktorer, vilket kan utmatta hästen i onödan. Det är viktigt att hästen inte är nervös eller flegmatisk, vilket kan påverka koncentrationen och energinivån i hästen. Sammanfattningsvis ska hästen ha en positiv inställning till arbete, acceptera och vilja till att utföra arbetet samt ha en god framåtbjudning.

Tabell 2. Mentala egenskaper som sökes hos Grand Prix hästen

R1	R2	R3	R4	R5
<ul style="list-style-type: none"> • Uppmärksam • Samarbetsvillig • Gå-vilja • Försöker • Lyssnar och svarar på ett positivt sätt • Inte nervös • Inte flegmatisk 	<ul style="list-style-type: none"> • Gå-vilja • Arbetsvilja • Energi • Har kul på jobbet 	<ul style="list-style-type: none"> • Gärna heta • Gärna mer än gå-villiga • Sansat • Påverkbar • Kontrollerbar energi 	<ul style="list-style-type: none"> • Energi • Vilja • Power 	<ul style="list-style-type: none"> • Individuell karaktär • Skarp • Vänlig • Vilja att lära • Gå-vilja • Vilja • Energisk • Mental balans • Självförtroende • Inner energi

Gångarter

Samtliga respondenter svarade att de söker tre bra gångarter med goda kvaliteter, framförallt ren takt och balans. Gemensamt ska gångarterna vara energiska, reglerbara med fjäder, gott påskjut och god bärighet. Resultatet tyder på att gångarterna ska ha vissa grundkvaliteter som ska kunna förvandlas och förädlas. Det skiljde sig dock mellan respondenterna vad för ytterligare egenskaper som sökes i gångarterna (se tabell 3). Likheter fanns framförallt bland de svenska respondenterna. De ansåg att skritten och galoppen är de gångarter som behöver flest grundkvaliteter och ansågs viktigast, på grund av att taktfel och fjäder i gången är svårare att utveckla eller förbättra. Medan traven är den gångart som är mest utvecklingsbar, framförallt gällande schvung, spänst och sving.

Gångarterna ska vara rena, taktmässiga och påverkbara. Det ska gärna finnas ett gung, en känsla av att rörelsen flödar genom hela kroppen. Gångarterna ska även uttrycka förmåga för samling och längning. Det ska finnas ett stort register och ett flyt, gärna med lite luft under steget. R3 talade mycket om att gångarterna ska uttrycka en sving och dynamik,

som kan jämföras med ett slags dragläge, viljan att ständigt gå framåt. Intresset ligger i att utvärdera hur hästen för sig, använder sig av gångarten och brukar sin kropp. De portugisiska respondenterna svarade att de framförallt letar efter naturlig förmåga i gångarterna gällande självbärighet och samling, men också mekanik. Det ligger också intresse i att se hästens spärning, dess tramp och hur den utför övergångar. Det är även viktigt att iakttäta sättet hästen använder sin rygg, sina bakben och överlinjen som en helhet.

Tabell 3. Fysiska egenskaper som sökes hos Grand Prix hästen

	R1	R2	R3	R4	R5
Exteriör	<ul style="list-style-type: none"> • Proportioner 	<ul style="list-style-type: none"> • Halsansättning • Korrekta ben 	<ul style="list-style-type: none"> • Snygg sida • Tilltalande modell 	<ul style="list-style-type: none"> • Rygg • Stark benstruktur 	<ul style="list-style-type: none"> • Korrekt
Gångarter	<ul style="list-style-type: none"> • Takt • Balans • Medfödd fjädring • Energiska • Påskjut • Reglerbar • Bärighet 	<ul style="list-style-type: none"> • Takt • Renhet • Flyt register • Utvecklingsbar • Förmåga samling 	<ul style="list-style-type: none"> • Takt • Balans • Ren • Dynamik • Reglerbar • Bärighet • Påskjut • Utvecklingsbar 	<ul style="list-style-type: none"> • Balans • Förmåga samling • bärkraft 	<ul style="list-style-type: none"> • Balans • Bärkraft • Mekanik • Övertramp • Förmåga samling

Exteriör

Samtliga respondenter reflekterade snarlikt och uttryckte att det är viktigt med hästens exteriör, men inte fullt avgörande vid selektion. Andra egenskaper som gångarter och framförallt temperament väger tyngre. En tilltalande modell ansågs vara ett stort plus. En tilltalande modell med goda proportioner är för ögat många gånger mer harmoniskt, vilket kan vara till fördel då dressyr är en visuell, bedömningssport. En välproportionerlig kroppsbyggnad ansågs även kunna underlätta utbildningsgången, exempelvis ansågs en korrekt halsansättning underlätta för hästen att bära sig i en ändamålsenlig form. Flera av respondenterna sade också att exteriören är viktig för hållbarheten. En bra rygg, stark benstruktur och korrekt benställning ansågs göra att hästen har större förutsättningar att tåla den påfrestning som krävs av rörelserna i den högsta klassens dressyr (Se tabell 3).

Härstamning

Betydelsen av avelsutvärdering och/eller tidigare tävlingsresultat ansågs som en referenspunkt eller kvalitetsstämpel hos framförallt de svenska respondenterna. En bra ridhäst ansågs inte ha någon särskild härstamning. Betydelsen av hästens härstamning skiljde sig mellan respondenterna. Fyra av fem respondenter ansåg främst att individen är den viktigaste. Dock tenderar vissa stammar vara mer lämpliga för uppgiften, framförallt på grund av karaktärsenskaper eller temperament som ansågs gå i arv. Det kan vara av intresse när unga talangfulla hästar sökes att se mer in i avels och härstamningsaspekten,

då vissa hingstlinjer producerar många fler svår klass hästar, än att satsa blint i någonting okänt. Det är mer rimligt att ha vissa förväntningar av särskilda stammar. R2 och R3 ansåg att stammen har mer betydelse för det personliga intresset, om ett avelsintresse finns. R4 ansåg att det är mycket betydelsefullt med rätt blodslinjer, då sannolikheten för att få en bra framtida häst kommer ifrån ett framgångsrikt sto betäckt med en framgångsrik hingst. Respondenten menade att det är större sannolikhet att goda kvaliteter och förmågor nedärvs till avkomma. Denne ansåg också att avelsutvärdering och genetik har en stor betydelse i selektionen av en bra häst. Gemensamt ansågs att en häst med en bra eller populär stam är mer säljbar. Liknande resonemang fanns gällande avelsutvärdering och tidigare tävlingsresultat för föräldrarna eller hästen själv.

Utvärdering framtidssatsning

När framtidssatsningen utvärderas spelar andra talanger in, såsom förmåga till samling och för de svåra sakerna. Viktigt med löpande utvärdering och eventuellt en omvärdering av hästens förmåga. Utbildningen till Grand Prix är en lång utbildningsprocess som sträcker sig över flera års arbete. Utvärderingen av framtidssatsningen handlar mycket om att ha rätt magkänsla, som gör det värt att satsa på. Det gäller att inte döma hästen för tidigt. Det handlar också om att hitta förutsättningar för utveckling av redan goda grundkvaliteter. En del av utvärderingsprocessen i ett senare skede är att framförallt utvärdera viljan att acceptera arbetet och förmågan att lära nya rörelser. Upptäcka hur hästen svarar på det dagliga arbetet och att leka med sammanhang som testar dynamiken. Även om hästen visar på utvecklingsförmåga och om hästen har förmåga att utföra all nödvändigt arbete för Grand Prix utan att riskera sundhet och välmående. Arbetet för Grand Prix är mycket krävande och vissa hästar har inte vad som krävs, varken fysiskt eller mentalt.

Utbildning med slutmål Grand Prix

Träningen ska vara lekfull, hästvänlig, långsiktig och fungera som en planerad utbildning. Utbildningen handlar om att förädla hästen och dess förmågor utan att dess grundkvaliteter går förlorade, men också om att "ha kul på jobbet". Exempelvis gäller det att utveckla gångarterna utifrån grundgångarterna så att hästen ska kunna tänja ut steget framåt och bakåt. Att steget blir kortare, längre, kvickare, långsammare och hålla balansgång. Balansgången handlar om att ökningen och samlingen kommer tillsammans. Traven är den som är mest utvecklingsbar men samtidigt kräver mest, där ska hästen utveckla registret med piaff, passage och flyga fram i uttrycksfulla ökningar. Utbildningen ska leda till att det går att påverka hästen och dess takt på ett harmoniskt och mjukt sätt. Det ska vara ett bevis på att hästen är utbildad rätt. Genom att ta tillvara på hästens styrkor blir träningen lekfull och enkel. Det är också betydelsefullt att ge hästen den tid den behöver och framförallt vara mjuk. Träningen av hästen ska även gå ut på att ständigt höja lägsta nivån. All träning och utbildning ska utgå från hästens förutsättningar.

Utbildningsskalan

Utbildningen sker enligt utbildningsskalan i samklang med hästens styrka och mognad. Fyra av fem respondenter svarade att de använder sig av den klassiska utbildningsskalan. Argumenten från samtliga var att det fungerar och har gjort det genom det senaste århundradet, vilket kan liknas vid att argumenten grundar sig på beprövad erfarenhet. De betonade även att utbildningen enligt utbildningsskalan är en fortgående process, att de olika delarna ska hållas uppdaterade. Hur utbildningsskalan tillämpas beror på hästens förutsättningar. Det gäller att hjälpa hästen på bästa sätt och inte bli alltför uppstyrd. R5 ansåg att det saknas ett officiellt system att grunda utbildningen på. Den skalan respondenten använder är i proportion med hästens ålder. Utvärdering sker genom hur hästen utför rörelser och kvaliteten av dessa. Den andre portugisiska respondenter svarade dock att denne använder sig av FEIs utbildningsskala, som i stort liknar den klassiska tyska utbildningsskalan och har räknats in i ovanstående resultat.

Träningsstruktur

Samtliga respondenter uttryckte det är viktigt med en träningsplan. Grund synen på arbetsvariationen och dess struktur var relativt snarlik mellan respondenterna. För en utbildad häst handlar det om tre till fem dagar per vecka varierande dressyrarbete, två dagar i rad följt med exempelvis uteritt eller longering. Uteritt kan syfta till olika arbeten utomhus bland annat skritt, galopparbete, roadwork och klättring. För en utbildad häst handlar det framförallt om att dressyrarbetet varieras, exempelvis samling en dag, längning nästa eller byten en dag och skolor nästa, på ett sådant sätt att hästens olika muskelgrupper varieras. Resultatet gällande arbetsvariation och träningsstruktur tyder på att det finns ett förankrat tankesätt kring hästens träning och hållbarhet. För den unga hästen är det viktigt att arbetet varieras i större grad än för den utbildade hästen. Det ansågs viktigt att den unga hästen får en allsidig utbildning som främjar dess naturliga förmågor.

Tömkörning kan också vara ett utmärkt redskap i arbetsvariationen. Det ter sig mycket hjälpsamt att redan i tidig ålder vänja hästen att bli påverkbar på töm. Tömkörning är bra av flera skäl, inte bara för att utveckla piaff och passage. Med hjälp från marken kan hästen hitta jämvikten lite lättare och bättre, men också framförallt hitta balansen. Ett lätt sätt att utvärdera arbetet på töm är att sitta upp på hästen och känna den åstadkomna känslan. Det handlar om att hjälpa hästen hitta guldkorn och att använda sig av hästens styrkor och förtjänster i utbildningens alla delar.

R3 ansåg starkt att ridning utomhus är synnerligen viktigt. Respondenten menade att det framförallt främjar hästens bjudning och de svårigheter som utbildningen kräver. Respondenterna ansåg att arbetsvariationen såsom exteriören bidrar till hästens förutsättningar för hållbarhet. Att variera arbetet så att det inte blir en ensidig belastning är viktigt, det är också viktigt att variera underlaget för att stärka hästen samt att lägga in återhämningsperioder.

Piaff och Passage

Grand Prix programmet innehåller runt 30% piaff och passage, dessa rörelser är karaktärsrörelserna för klassen. Programmets andra rörelser återfinns i relativt tidigt skede till exempel så kommer galoppombyten redan i Medelsvår B, serier och halv piruetter i Medelsvår A och hel piruetter i Intermediere I. Piaff och passage kommer inte förrän precis snäppet under Grand Prix. Detta resulterar i att det är väsentligt för Grand Prix hästen att kunna utföra just piaff och passage på ett bra sätt. Hur utvärderingen av förmågan för passage och piaff går till var snarlik mellan de olika respondenterna. De flesta av respondenterna ansåg att vid ungefär fem-års ålder kan hästens förmåga för piaff och passage börja anas mer. Förmågan att ta vikt på bakbenen och att hålla takten kan framförallt yttras vid övergångar trav-skritt-trav och av halvvsteg. Förmåga att kunna förändra takt och steglängd har också betydelse. Det handlar om att förändra och förädla traven till den grad att det är möjligt att få hästen att lite lugnt och mjukt trava på stället. R3 ansåg dock att det går att se förmåga tidigt och i unga hästar. Framförallt genom att se dem lösa. Intresset ligger i att se hur hästen tar av, bär upp sig och hur den avslutar rörelsen. Det kan vittna om mycket, framförallt om en naturlig sving finns där. Hos lite äldre hästar däremot, som är under utbildning ansåg respondenten att det är bäst och lättast att se förmåga och kvalitet genom att lekfullt arbeta hästen utomhus med exempelvis kadensen. Att finna en fjäder som kan hissa upp travarbetet lite till.

Det är svårt att exakt presentera och diskutera hur förbättringsarbetet för piaff och passage går till. Förbättringsarbetet är väldigt individuellt, olika hästar har olika förutsättningar, kvaliteter och förmågor. Överlag gäller det att förbättra och förädla travens spänst och fjäder. Piaff och passage främjas också av en allmän förädling av hästens grundgångarter, där den lär sig hur den på bästa sätt kan bruka sin kropp och ta tillvara på de förutsättningar den har. Framförallt gäller det att förädla hästens gångart genom övergångar. Vissa hästar är ”supertalanger” och har hela registret medfött. Andra hästar har antingen en stor, långsam trav, som är relativt lätt att gunga in i passage eller korta, kvicka, höga steg som lätt samlas ihop till en piaff. Förutsättningar för underlättande av förbättringsarbetet för passage är att hästen bör ha en så bra trav som möjligt med gott påskjut, så bra samlad trav som möjligt med tydlig kadens och att hästen ska kunna utnyttja påskjutet från mellantrav för att ha förutsättningar till att elevera och vila i steget så mycket som passagen kräver. För piaffen finns många fler variationer på både travkvalitet som utgör piaffen men också tillvägagångssätten. Kriterier som förbättringsarbetet kan lita sig på kan vara till exempel: övergångar trav-skritt-trav med snabb reaktion, tömkörning, arbete vid hand och halvvsteg som kan börja krävas vid fem-års ålder. R3 ansåg att när tiden är mogen så talar hästen om det, kanske genom att utföra något halvvsteg som respons för en aktion av ryttaren eller tränaren, även om just den reaktionen inte var intentionen. Men det är till fördel att ha en plan för sig själv hur det borde vara, hur det borde gå till eller också ha klart för sig hur ett gängse sätt att utbilda häst är.

Tävling

Tävling är ett nödvändigt moment i hästens utbildning som behöver tränas. Hur viktigt det ansågs vara med tävling skiljer sig något mellan respondenterna. R2 uttryckte att det

inte skulle kunna vara fel att vänta med tävling tills hästen är befast i sin utbildning i Grand Prix och kan sina saker, att det då skulle kunna vara en bra idé att börja träna på att tävla. Medan R4 uttryckte att det är oerhört viktigt att tävla, för att om meningen är att fostra en atlet är målet att tävla. R4 menade att det går att utbilda hästar och fostra dem utan tävling, men då anses det inte som någon sport. Gemensamt för alla respondenter var dock att tävlingsmomentet kan fungera som en gedigen utbildningskontroll. Domarna ska vara så pass utbildade att de kan avgöra om hästen är rätt i träning. Domaren ska döma utförandet för dagen efter regelboken där och då, de ska kunna se skillnad på naturlig talang och resultatet av utbildningen.

Det skiljde sig mellan respondenterna vad som är skillnaden mellan en 70% och 80% häst, det vill säga skillnaden mellan en bra häst och en riktigt bra häst. Det ter sig att de riktigt bra hästarna är speciella, nästan perfekta i avseende temperament, styrka, gångarter, samlingsförmåga och har en viss charm. De ska också ha de grundkvaliteterna som krävs och verkar inte ha några svagheter. Även kvaliteten i arbetet och i rörelsernas precision är betydelsefull; att den är utbildad, hur den kan bära upp sig, har bra balans och smidighet. Det är viktigt att hästen reagerar snabbt på rätt sätt och för små hjälper. Det är synnerligen viktigt att se hur hästen utför de samlade rörelserna.

Hållbarhet

Att måna om hållbarheten i hästen och dess träning ansågs vara mycket viktigt. Faktorer som hästens exteriör och korrekthet i utbildningen väger tungt in i hållbarheten av den. Exteriören är viktig för att hästen ska tåla fysiskt de påfrestningar som krävs och hålla sig sund i detta. Grand Prix hästar är ämnade att bli vältränade atleter och då ska de få förutsättningar genom träning och utbildning att klara de kraven som ställs. Att främja hållbarhet handlar mycket om erfarenhet, magkänsla och fingertoppskänsla. Erfarenheten ger förutsättningar för att känna av gränserna och att inte gå över dem eller alltför fort fram med framförallt talangfulla hästar. Framförallt ansåg R3 att en så jämn belastning som möjligt träningsmässigt är att föredra. Respondenten menade att det ska finnas en slags plattform som träningen av hästen utgår ifrån och att träningen ska hålla en jämn intensitet, istället för att ha mycket intensiva perioder följt av längre viloperioder. Sedan ska träningen givetvis kunna tänja på gränserna och stärka hästen i det, så att en utveckling sker. Det är också viktigt för mindre erfarna ryttare att ha ett gott samarbete med tränare eller coach för hållbarhetens skull i utbildningsprocessen, främst för att säkerställa kvaliteten i träningen men också för att se till att träningen inte går för fort fram. Hästen behöver hålla så länge som möjligt och under tiden prestera på toppen av sin prestationsförmåga. Det är bättre att förebygga skador och överansträngningar än att återhämta sig från dessa. Hållbarheten gynnas av ett bra träningssystem med varierat arbete. Kunskapen om hållbarhet och det sättet att tänka finns väl förankrat hos de svenska respondenterna. Medan de portugisiska respondenterna behöver något mer vägledning för att börja tänka i dessa banor under respektive intervju.

Den ultimata Grand Prix hästen

Den ultimata Grand Prix hästen saknar svagheter, har goda grundkvaliteter och har en gedigen utbildning. R2 och R4 riktade tankarna direkt till några av dressyrens främsta

hästar, såsom Valegro, Totilas och Wiehgold. Valegro var en mycket fin unghäst, men ingen spektakulär ”wow” häst. Men han hade inga svagheter och hade dessutom världens skickligaste tränare och ryttare. Det behöver finnas en blandning mellan talang, arbete och kommunikation mellan häst och ryttare. Resterande respondenter pratade framförallt om att hästens temperament, vilja, grundkvaliteter och förmågor ska vara utmärkta, men även om att hästen ska passa ryttarens egen ridförmåga och kroppsform, så att ekipaget blir enhetligt. Den ska vara mycket uppmärksam och lätt tränad, men den ska också ha en vilja att visa upp sig på dressyrbanan. Den ultimata hästen skulle ha tre utmärkta gångarter, vilket inte är så lätt. Det är inte många hästar som har tio, tio, tio på gångarter.

Respondenterna svarade enigt att Grand Prix hästen är lika delar talang som ryttarprodukt. Det går inte att få en bra häst utan en skicklig ryttare, men en skicklig ryttare behöver ha en bra häst för att kunna vara skicklig och visa det. Vissa kvaliteter eller egenskaper förstärker en talang i kombination med ryttarskicklighet och god utbildning. Dessa kan bestå av god förmåga för bärkraft eller goda kvaliteter gångartsmässigt, temperamentmässigt och utförandemässigt i exempelvis unghästprogrammen. Det finns oerhört skickliga ryttare som kan plocka fram det mest oanade förmågor och egenskaper hos hästen.

DISKUSSION

Grand Prix hästens egenskaper och dess selektion

Egenskaper som sökes i hästen vid selektion för framtida prestation i Grand Prix grundar sig på personens värderingar och grundfilosofi. Det kan vara svårt även för de mest erfarna ryttare och tränare att selektera de rätta hästarna (Holmström 1994c), då selektionen handlar om så mycket känslor som hästen väcker, intuitionen och magkänslan. Ridning och intresset för hästar är något kreativt, något konstnärligt i denna aspekt. Det finns vissa föredragna egenskaper som kan återfinnas mellan de olika respondenterna, nationellt som internationellt. Detta visar på en viss samstämmighet. Detta kommer också tillbaka i utbildningen av hästen, då ett ändamålsenligt utbildningssystem kan upprättas genom erfarenhet, intuition och förståelse för hästen (SWB 2013).

Karaktärsegenskaper

En häst med gott temperament kan övervinna många fysiska svagheter, förutsatt att den får en proper utbildning (Karnosh u.å). Resultatet i denna studie har antytt att temperamentet är hästens viktigaste egenskap. Framåtbjudningen, inställningen och viljan till arbetet är det som är mest avgörande för hästens kapacitet. Detta visar också på en samstämmighet med den svenska ridhandboken som bland annat beskriver att en god framåtbjudning och en naturlig vilja till att arbeta bör finnas hos en dressyrhäst (SvRF 2007).

Respondenterna i denna studie har framförallt talat om gå-vilja. Gå-viljan är den egenskap som var mest återkommande vid intervjuerna. Gå-viljan kan beskrivas som den

viktigaste egenskapen hos hästen ämnad för Grand Prix och innebär den ständiga viljan att röra sig framåt. Till skillnad från framåtbjudning som skulle kunna beskrivas med flera egenskaper i ett samspel med varandra. Framåtbjudningen skulle kunna vara ett samspel mellan framförallt gå-vilja, energi och fysiskt engagemang. Gå-vilja uppfattas i denna studie som en ständig egenskap hos hästen, medan framåtbjudningen kan gynnas av vissa faktorer och kan anses vara en egenskap som kan tränas upp. Detta skulle enligt författaren kunna vara ett intressant ämne för framtida studier.

Gångarter

Resultatet i denna studie visade att respondenterna inte letar efter särskilda exteriöra kopplingar till gångarterna, till skillnad från bland annat refererat material av Holmström (1994c), Holmström & Philipsson (1993; 1996) och Holmström, Fredricson & Drevemo (1995a). Dessa studier har bland annat visat på exteriöra kopplingar till samling och att hästar med goda gångarter tenderar till att utnyttja böjningen i lederna till en högre grad.

Dock ansåg respondenterna att det bör ställas höga krav på hur hästen rör sig, avseende taktmässighet och renhet (SvRF 2007). Även att hästens grundgångarter ska förädlas och ska kunna varieras i hög grad gällande hästens form, steglängd, graden av samling och påskjut, men även karaktären av gångarten (FEI 2016; SvRF 2004; SvRF 2015; Tibblin 2006). Respondenternas åsikter stämde även överens med ridhandbokens (SvRF 2004) beskrivningar av att i allt arbete eftersträvas att bevara och förfina renheten, samt regelbundenheten i gångarterna. Att takten ska bibehållas i varje enskild gångart oavsett tempo.

Exteriör

Ducro et al. (2007) har i en studie visat att egenskaper såsom exteriör och gångarter har höga genetiska korrelationer med prestationer i dressyr, detta knyter endast an med ett av resultaten insamlat till denna studie. R4 menade att det är större sannolikhet att goda kvaliteter och förmågor nedärvs till avkomma. Denne ansåg också att avelsutvärdering och genetik har en stor betydelse i selektionen av en bra häst. Resterande respondenter ansåg att genetik och avel är mer av personligt intresse. Vissa stammar verkar dock kunna vara mer lämpliga för uppgiften, framförallt på grund av karaktärsegenskaper eller temperament som ansågs gå i arv.

Exteriören har visat vara betydelsefull för hållbarheten av hästen i denna studie, detta stämmer bra överens med Jönssons (2013) resultat. Dock verkar resultatet i denna studie inte ta hänsyn till Jönssons (2013) resultat om att exteriören gynnar talang och prestation inom dressyr, då resultatet i denna studie tytt på att exteriören är mindre viktig selektionsmässigt, då andra egenskaper som temperament och gångarter kan övervinna exteriöra svagheter. Däremot har resultatet tytt på att exteriören kan gynna hästens förutsättningar i utbildning, vilket ändå skulle kunna relatera till Jönssons (2013) resonemang angående att exteriören gynnar talangutveckling. Respondenterna har gett exempel på Wiehgold som i nuläget är den mest framgångsrika hästen med sin fantastiska inställning, men "lång som en solnedgång i kroppen" och ingen märkvärdig häst exteriört sett. Detta tyder på att Karnosh (u.å), Holmström (1994c) och Holmström & Philipsson

(1996) resonemang om att vissa exteriöra svagheter kan kompenseras upp av andra styrkor som bra gångarter, temperament och ridbarhet, stämmer överens med resonemangen från denna studies respondenter.

Härstamning

Det var framförallt en respondent (R4) som ansåg att avelsutvärdering och genetik har en stor betydelse vid selektionen av en bra häst. Detta på grund av sannolikheten för nedärvning av goda förmågor och kvaliteter. Detta skulle kunna grunda sig i att framförallt den portugisiska hästen, lusitanon, tidigare har avlats fram för sina utmärkta barock och tjurfäktningsegenskaper. Den är framförallt framavlade för sin naturliga förmåga för samling och bärkraft. Den har relativt lätt för att lära sig rörelser ur den gamla krigskonsten så som bland annat levad och capriole. Lusitanon har börjat avla fram en mer sportig modell som kan vara konkurrenskraftig med de svenska, tyska och holländska sporthästarna, till skillnad från den äldre barockmodellen. Den nya Lusitanon har börjat röra sig något mer schvungfullt än tidigare, då gången tidigare framförallt karaktäriserades av hög ben-aktion.

Utvärdering framtidssatsning

Respondenterna antydde i denna studie att det är viktigt att se en förmåga för samling hos hästen som ämnas utbildas mot Grand Prix. Detta bland annat genom hur hästen utför övergångar inom gångart eller mellan gångarter kan avslöja många kvaliteter och förmågor. Liknande tillvägagångssätt finns vid utvärdering av passage och piaff. Detta skulle kunna tyda på viss kunskap om biokinetik i samling som Holmström (1994c) resonerat om i sin studie.

Utbildning med slutmål Grand Prix

Förståelse för hästen gör att rimliga krav ställs för den specifika individen. Hästens individuella fysiska och psykiska förutsättningar måste alltid beaktas och styra utbildningsgången (SWB 2013). Erfarenhet, magkänsla och fingertoppskänsla om hästen, dess egenskaper och förutsättningar är vad som avgör vilka hästar som selekteras och utbildas för Grand Prix. Oavsett om känslan för hästen varit den rätta, är det viktigt att omvärdera hästens förutsättningar och träning regelbundet, för att få en inblick i hur nuvarande utvecklingsprocessen för hästen ser ut, men också gällande framtidssatsning.

Utbildningsskalan

Det finns en stor samstämmighet kring grund tankar om hästens utbildning och träning, även om värderingar och grundfilosofier varierar. Dessa relaterar också väl till litteraturen, även om en av fem respondenter (R5) inte grundade sitt system på just utbildningsskalan och dess beståndsdelar, så fanns det ändå ett slags inofficiellt system med liknande beståndsdelar. Studien relaterar till Svenska Ridsportförbundets (2004) beskrivningar av utbildningsskalan. Att det är en översikt över de grundegenskaper en ridhäst bör ha och ger en helhetlig bild över den systematiska träningen av hästen. Det handlar om att i både fysiskt och psykiskt avseende utveckla hästens naturliga

möjligheter fullt ut och att göra den till en lydig och allsidigt utbildad ridhäst, som är angenäm att rida (SvRF 2004). Studiens resultat tyder på att träningen ska vara lekfull, hästvänlig, långsiktig och fungera som en planerad utbildning. Utbildningen handlar om att förädla hästen och dess förmågor utan att dess grundkvaliteter går förlorade. Utbildningen ska leda till att det går att påverka hästen och dess takt på ett harmoniskt och mjukt sätt. Det ska vara ett bevis på att hästen är utbildad rätt.

Anledningen till att R5 ansåg att det saknas ett officiellt system att grunda utbildningen på skulle kunna grunda sig i att den portugisiska ridkulturen inte sett samma utveckling som bland annat Sverige och Tyskland har och därmed inte utvecklat liknande system gällande träning, utbildning och avel, samt att ridsportförbundet i Portugal saknar samstämmighet med landets ryttere och föreningar.

I denna studie har respondenterna och författaren använt uttryck som träning och utbildning av hästen. Författaren har uppfattat dessa uttryck olika och föreslår att detta vore intressant för framtida studier. Träning kontra utbildning; vad är skillnaden?

Träningsstruktur

Resultatet har tytt på att det finns en samstämmighet kring värderingar och tankar gällande träningsstruktur och arbetets variation i utbildningen av hästen. Träningsstrukturen och arbetets variation är individuell och utgår ifrån hästens förutsättningar. Resultatet visar också på att träningsstrukturen och arbetets variation anses påverka hållbarheten av hästen. Se vidare diskussion kring träningsstruktur och hållbarhet under rubriken ”Hållbarhet”.

Piaff och Passage

Eftersom att piaff och passage är karaktärsrörelserna för Grand Prix är det av stor vikt att hästen ämnad för Grand Prix utför dessa rörelser på ett bra och korrekt sätt. Hur utvärderingen av piaff och passage sker var relativt snarlik mellan de olika respondenterna. Detta visar på en viss samstämmighet i dressyrkulturen i Europa.

Utvärderingen är individuell och utgår ifrån hästens förutsättningar. Det gemensamma ter sig vara att hästen bör ha vissa grundkvaliteter naturligt, för att kunna utföra rörelserna efter regelboken på ett enkelt sätt. Intresset ligger i att se hur hästen för sig och bär upp sig. Detta kan vittna om förmågan att ta vikt på bakbenen och att hålla takten, men även att kunna förändra takt och steglängd. Detta kan också, precis som allmän förmåga för samling, visa på att det finns en viss kunskap om biokinematik som Holmström (1994c) resonerat om i sin studie.

R4 ansåg starkt att om hästen inte har en naturlig förmåga för samling så behöver det arbetas fram, men dessa hästar ansågs aldrig kunna få betyget nio eller högre för varken passage eller piaff. Detta skulle kunna grunda sig i att förmåga för samling ter sig något mer naturligt för de portugisiska hästarna. Lusitanon kan på grund av exteriören och av naturen bära mer vikt bak och vinkla sina bakben i samling redan i tidig ålder.

Tävling

I studien gjord av Braam et al. (2011) sågs det att hästar som hade placeringar i tävling i tidig ålder hade tendenser att prestera bättre i framtida karriär och visade sig vara mer hållbara genom att ha en längre tävlingskarriär. Däremot har denna studies resultat tytt på att dressyrprofiler ser tidigare tävlingsresultat som en referenspunkt av hästens prestationer och är inte avgörande i selektionsprocessen. Däremot hade en respondent åsikten om att genetiken och avelsvärderingen är en mycket betydelsefull aspekt.

Hållbarhet

Erfarenhet och magkänsla gällande hästen, dess träning och utbildning främjar hållbarheten. Exteriören är betydelsefull för hållbarheten av hästen. Den bör ha vissa proportioner fysiskt för att klara av påfrestningen som den högsta klassens dressyr kräver. Detta stämmer överens med studien gjord av Jönsson (2013), då det sågs att exteriören gynnar bland annat hållbarheten av hästen. Studien stämmer även överens med Jönssons (2013) resultat om att hälsan har betydelse. Faktorer som korrekthet i utbildningen och dess struktur väger också tungt in i hållbarheten av den. Detta kan jämföras med studien gjord av Braam et al. (2011) där det sågs att hästar som hade placeringar i tidig ålder hade tendenser att prestera bättre i framtida karriär och visade sig vara mer hållbara genom att ha en längre tävlingskarriär. I samma studie sågs även att en längre tävlingskarriär kan associeras till hästar som startat i flera discipliner. Att hästar som startat flera discipliner tenderar till att få en längre tävlingskarriär kan vittna om att hästen fått en allsidig utbildning som lett till att den blivit mer hållbar. Att hästar som placerat sig i tidig ålder kan vara en indikation på att dessa hästar visar på goda grundkvaliteter och att även detta gynnar hållbarheten av den.

Kunskapen om hållbarhet och det sättet att tänka fanns väl förankrat hos de svenska respondenterna medan respondenterna från Portugal behövde något mer vägledning för att börja tänka hållbarhet gällande hästar och deras utbildning. Detta skulle kunna grundas i att ridkulturen eventuellt inte sett samma utveckling som de nord europeiska länderna. Utvecklingen skulle kunna grunda sig i ökad mängd forskning inom häst. Även grundliga undersökningar inom etik och välfärd för djurhållning i ett moderniserat samhälle skulle kunna vara en faktor för utveckling. Detta skulle kunna vara ett intressant ämne för framtida studier. Hur har ridkulturen och hästkulturen utvecklats i olika länder?

Granskning av studien

Det hade varit av intresse att involvera flera dressyrprofiler i studien från bland annat Tyskland. Då Tyskland i folkmun kan anses som en av de ledande dressyrnationerna med tanke på landets skickliga ekipage och målmedvetna avel. Detta skulle dock inneburit alltför mycket arbete gällande insamling av material och dess bearbetning under den givna tidsperioden för den ensamme författaren.

Resultatet i studien anses av författaren vara trovärdig. Respondenterna har bidragit med en bred kunskapsgrund för studien. Respondenterna har också haft olika bakgrund, även trots att de svenska respondenterna har snarlik erfarenhet inom hästnäringen. De två

portugisiska respondenterna har bidragit med en viss internationalisering. Samtliga faktorer bidrar till att trovärdigheten anses god. Trovärdigheten och utförandet i arbetet skulle kunna varit högre respektive bättre med mer erfarenhet kring utförande av intervjuer. Författaren anses ha varit subjektiv och uppmuntrat fritt tänkande utifrån studiens frågeställning. Detta gör att författaren påverkat respondenterna och resultatet i så liten utsträckning som möjligt, då syftet med studien var att dokumentera utvalda dressyrprofilers erfarenheter gällande dressyrhästens egenskaper, selektion och utbildningsgång med slutmål Grand Prix. Författaren har sett syftet som ett mål och anser sig ha uppnått detta. Detta led till att bearbetningen av materialet har varit mycket tidskrävande och krävt systematisk bearbetning. Men också att arbetet antog en mer kreativ och konstnärlig karaktär än förväntat.

Framtida studier

Arbetet skulle kunna bidra med en liten ledstjärna för ytterligare dokumentationer eller undersökningar kring de ämnen som arbetet vidrört gällande dressyrhästen och dess utbildning. Författaren har angett några exempel på framtida studier i avsnittet ”Diskussion”. Sammanfattningsvis leder förslagen för framtida studier: Definition av Gåvilja och framåtbjudning, vad är skillnaden? Träning kontra utbildning; vad är skillnaden? Hur har ridkulturen och hästkulturen utvecklats i olika länder?

Slutsats

Grand Prix hästens egenskaper vid selektion och dess utbildning varierar något beroende på personliga värderingar och grund filosofier. Temperamentet är Grand Prix hästens absolut viktigaste egenskap, där framåtbjudning, vilja och inställning till arbete värderas högt. De fysiska egenskaperna bör omfatta tre bra, reglerbara gångarter där takt, renhet, balans och bärkraft värderas högt. Exteriören är viktig för hållbarheten, men inte fullt avgörande vid selektion. En tilltalande modell och en snygg sida ses som ett plus. Träningen ska vara lekfull, hästvänlig, långsiktig och fungera som en planerad utbildning. Utbildningen handlar om att förädla hästen och dess förmågor utan att dess grundkvaliteter går förlorade och sker till största del efter utbildningsskalan. Tävlingsmomentet behöver tränas och kan fungera som en gedigen utbildningskontroll.

Den optimala Grand Prix hästen saknar svagheter, har en gedigen utbildning och har utmärkta egenskaper gällande temperament, vilja, grundkvaliteter och förmågor. Den optimala Grand Prix hästen är lika delar talang som ryttarprodukt.

POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING

Hitta din egen Valegro!

Även de mest erfarna ryttarna och tränarna kan ha svårigheter med att selektera de rätta hästarna. Mycket tid och pengar läggs ner i utbildningen, då en häst oftast inte når den högsta klassens dressyr förrän vid tio till tolv års ålder.

Den optimala Grand Prix hästen

Den optimala Grand Prix hästen saknar svagheter, har en gedigen utbildning och har utmärkta egenskaper gällande temperament, vilja, grundkvaliteter och förmågor. Den optimala hästen är lika delar talang som ryttarprodukt. Grand Prix hästens egenskaper vid selektion och dess utbildning varierar något beroende på personliga värderingar och grundfilosofier.

Temperamentet – Grand Prix hästens viktigaste egenskap

Temperamentet är Grand Prix hästens absolut viktigaste egenskap, där framåtbjudning, vilja och inställning till arbete värderas högst och kan övervinna andra fysiska svagheter.

Fysiska egenskaper

Grand Prix hästens gångarter ska ha vissa grundkvaliteter som ska kunna förvandlas och förädlas. Dessa kvaliteter innebär framförallt ren takt och balans. De ska vara energiska, reglerbara med fjäder, gott påskjut och god bärighet. Att måna om hästens hållbarhet är viktigt. Förutsättningar för en god hållbarhet är träningsstrukturen och exteriören. Exteriören har inte en avgörande betydelse vid selektion, även om en snygg sida och en tilltalande modell är ett stort plus. Det är också viktigt att

Foto: Lena Saugen Photography

tidigt kunna ana en förmåga för samling vid selektion.

Utbildningen

Träningen och utbildningen av hästen ska ske efter hästens förutsättningar och vara lekfull, hästvänlig, långsiktig och fungera som en planerad utbildning. Utbildningen handlar om att förädla

GRAND PRIX HÄSTEN

- Selektion sker efter personliga värderingar
- Temperamentet är den viktigaste egenskapen
- Gångarterna ska visa takt och balans
- Exteriören är ett plus
- Viktigt att tidigt kunna ana en förmåga för samling
- Utbildning sker i största mån enligt utbildningsskalan
- Utbildningen går ut på att förädla hästen och dess förmågor
- Tävling fungerar som en utbildningskontroll

hästen och dess förmågor utan att dess grundkvaliteter går förlorade. En bra utbildningskontroll är själva tävlingsmomentet. Detta då domare ska vara så pass utbildade att de kan avgöra om hästen är rätt i träning. Domaren ska döma utförandet för dagen efter regelboken där och då. De ska också kunna se skillnad på naturlig talang och resultatet av utbildningen.

Utbildningsskalan, inspiration ur Svenska Ridhandboken 1 (2004)

Intervjustudie

Till studien har fem erfarna dressyrprofiler med bakgrunder som bland annat tränare, ryttare och domare intervjuats. Intervjuerna har uppmuntrat fritt tänkande och utgått ifrån studiens frågeställning: Vilka egenskaper sökes hos Grand Prix hästen vid selektion och

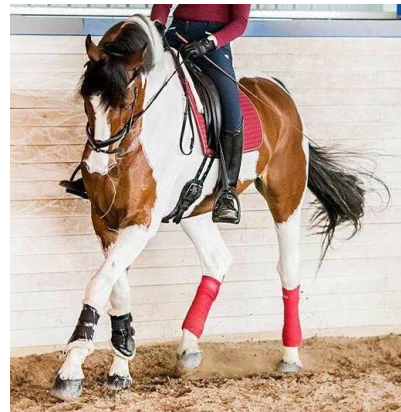

Foto: Jenna Vainionpää

struktureras dess utbildning? Tre av de intervjuade är svenskar och två är portugiser. Resultaten i studien kan öppna upp tankar och diskussioner kring Grand Prix hästens egenskaper, selektion och utbildningsgång. Detta kan kanske till och med leda till ytterligare undersökningar kring ämnet, då det i dagsläget finns ont om dokumentation men gott om erfarenhet.

*Text: Anne-Maaria Peltonen,
Hippologstudent 2017*

FÖRFATTARENS TACK

Jag vill tacka alla de fantastiska människor som jag har haft förmånen att träffa genom denna studie. Ett särskilt tack riktas även till familj och vänner som under studiens gång fungerat som bollplank, även om dessa nämnda bollplank ofta har saknat kunskap gällande hästar och allt som hör till, så har de ändå gjort detta på ett föredömligt sätt. Jag vill även tacka mina handledare; Marianne Esseen Söderberg och Karin Morgan. Tack Marianne, som jag sedan år 2008 haft som en stor förebild och har varit min inofficiella mentor nästan lika länge; ditt särskilda sätt att värna om dina studenter, tillsammans med din humor, ditt driv och känsla för detaljer är en stor inspiration även i det vardagliga. Tack Karin Morgan, som får dina studenter att utveckla och blomma, även i de svåraste och mest hopplösa situationer – enligt dem själva.

REFERENSER

Litteratur

Braam, Å., Näsholm, A., Roepstorff, L. & Philipsson, J. (2011) Genetic variation in durability of Swedish Warmblood horses using competition results. *Livestock Science*, Vol. 142, ss. 181-187.

Ducro, B.J., Koenen, E.P.C., van Tartwijk, J.M.F.M. & Bovenhuis, H. (2007) Genetic relations of movement and free-jumping traits with dressage and show-jumping in competition of Dutch Warmblood horses. *Livestock Science*, Vol. 107, ss. 227-234.

Dyson, S. (2002) Lameness and poor performance in the sport horse: Dressage, show jumping and horse trials. *Journal of Equine Veterinary Science*, Vol. 22, ss. 145-150.

Ehrengranat, C-A. (1818) *Om hästars rörelser i deras samband med ridkonsten*. Berlingska boktryckeriet.

Górecka-Bruzda, A., Jezierski, T., Chruszczewski, M.H., Jaworski, Z., Golonka, M., Dlugosz, B., Pieszka, M. (2011) Looking for an Ideal Horse: Rider preferences, *Anthrozoos*, Vol.24, ss. 379-392.

Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004) Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures, and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, Vol.24, ss. 105-112.

Hedin, A. (1996) *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervju*.

Holmström, M. (1994c) *Quantitative studies on conformation and trotting gaits in the Swedish Warmblood riding horse*. Diss. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Holmström, M., Magnusson L-E. & Philipsson, J. (1990) Variation in conformation of Swedish Warmblood horses and conformational characteristics of élite sport horses. *Equine Veterinary Journal*, Vol. 22, ss. 186-193.

Holmström, M. & Philipsson, J. (1993) Relationship between conformation, performance and health of 4 year old Swedish riding horses. *Livestock Production Science*, Vol. 3-4, ss. 293-312.

Holmström, M., Fredricson, I. & Drevemo, S. (1994a) Biokinematic analysis of the Swedish Warmblood riding horse trot. *Equine Veterinary Journal*, Vol. 26, ss. 235-240.

Holmström, M., Fredricson, I. & Drevemo, S. (1994b) Biokinematic differences between riding horses judged as good and poor at the trot. *Equine Veterinary Journal*, Vol. 26, ss. 51-56.

Holmström, M., Fredricson, I. & Drevemo, S. (1995a). Biokinematic effects of collection on the trotting gaits in the elite dressage horse. *Equine Veterinary Journal*, Vol.27, ss. 281-287.

Holmström, M., Fredricson, I. & Drevemo, S. (1995b). Variation in angular pattern adaptaion from trot in hand to passage and piaffe in the Grand Prix dressage horse. *Equine Veterinary Journal*, Vol.27, ss. 281-287.

Holmström, M. & Philipsson, J. (1996) Utseendet har betydelse: samband exteriör-prestation hos unga ridhästar. *Fakta. Veterinärmedicin*, 1996:9.

Jönsson, L. (2013). *Orthopaedic Health, Conformation and Longevity in Riding Horses – a genetic and phenotypic study*. Diss. 2013:59. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Kyrklund, K. & Lemkow, J. (2013). *Dressyr med Kyra – rid med system, logik och konsekvens*. Femte upplagan. ICA Bokförlag

SvRF, Svenska Ridsportförbundet (2004). *Ridhandboken 1 – Grundutbildning för ryttare och häst*. Andra upplagan. Strömsholm: Svenska Ridsportförbundet.

SvRF, Svenska Ridsportförbundet (2007). *Ridhandboken 2 – Vidare utbildning för ryttare och häst*. Tredje tryckningen. Strömsholm: Svenska Ridsportförbundet.

Tibblin, B. (2006). *Ridlära*. Fjärde upplagan. Stockholm: Natur och Kultur.

Viklund, Å., Thorén Hellsten, E., Näsholm, A., Strandberg, E. & Philipsson, J. (2008) Genetic parameters for traits evaluated at field tests of 3- and 4-year-old Swedish Warmblood horses. *Animal*, vol. 2, ss. 1832-1841.

Wells, A.E.D. & Blache, D. (2008) Horses do not exhibit motor bias when their balance is challenged. *Animal*, Vol. 2, ss. 1645-1650.

Internet

FEI. (2016) *Dressage rules 2016*. Tillgänglig: https://inside.fei.org/sites/default/files/DRE-Rules_2016_GA-approved_clean.pdf [2016-10-04]

Karnosh, K. (u.å) *Evaluate Your Young Horse's Dressage Potential - The telling qualities are soundness, the desire to perform and good basic gaits*. Tillgänglig: <http://www.conbriofarms.com/pdfs/Evaluate300.pdf> [2016-10-04]

SvRF, Svenska Ridsportförbundet. (2015) *Tävlingsreglemente – II Dressyr*. Tillgänglig: http://www.ridsport.se/ImageVaultFiles/id_40821/cf_559/TR_II_Dressyr_3.PDF [2016-10-04]

SWB. (2015) *Utbildning*. Tillgänglig: www.swb.org/utbildning/utbildningar [2016-09-19]

SWB. (2016) *Avelsmål*. Tillgänglig: <http://www.swb.org/avel/avelsmål> [2016-09-19]

SWB. (2013) *Kvalitetssäkring*. Tillgänglig:
<http://www.swb.org/utbildning/utbildningar/utbildningssteg/las-mer-om-kvalitetssakring>
[2016-09-19]

BILAGA 1. INTERVJUGUIDE

Studiens frågeställning lyder: Vilka egenskaper sökes hos Grand Prix hästen vid selektion och hur struktureras dess träning?

Det finns några underliggande frågor för att hjälpa diskussionen. Varje svar förväntas ha ett analyserat varför.

- Berätta kort om dina erfarenheter inom dressyr

1. Vilka fysiska egenskaper söker du vid selektion av häst för Grand Prix?

- Ålder? Kön? Blodslinje? Stam? Exteriör? Etc.
- Avelsutvärdering (för hästen, moder/fader osv)? Tidigare tävlingsresultat?
- Vad letar du efter i hästens gångarter? Skritt? Trav? Galopp?

2. Vilka psykiska egenskaper söker du vid selektion av häst för Grand Prix?

- Lugn, energisk, explosiv, vilja, arbetsvilja, samarbetsvilja, nyfikenhet etc. Hur och varför?

1&2.

- Få hästar är perfekta, vad är det som ger den speciella känslan? Intuitionen om att just denna häst kommer att bli framgångsrik?
- När du ser en häst ämnad för Grand Prix för första gången; hur och varför selekterar du den? Hur utvärderar du första intrycket? Hur vill du se hästen - riden, longerad, lös? Utvärderar du hästens temperament i dessa stadier också?
- Hur utvärderar du om hästen är värd att satsa med?
- Vad för hästar inspirerar dig, varför? Vad tycker du är viktigt?
- Vad gör skillnaden mellan en 70% och 80% häst?

3. Hur struktureras utbildningen för slutmål Grand Prix?

- Hur förädlar du en häst med de egenskaper du letar efter?
- Hur struktureras träningen? Hur varierar du arbetet – ute, kondition, longering, töm, markarbete? Hur individ anpassa?
- Tillämpar du den klassiska utbildningsskalan, varför? Fördelar/nackdelar?
- Grand Prix innehåller runt 30% passage och piaff; Hur utvärderar du om hästen har förmåga för passage/piaff? Om en häst är svagare i Piaff, hur förbättrar du detta? Om en häst är svagare i passage, hur förbättrar du detta?
- Hur nödvändigt är tävling?
- Hur tänker du kring hållbarhet i hästar och deras träning?

Övrigt.

- Hur skulle du beskriva den ultimata Grand Prix hästen?
- Behöver Grand Prix hästen något slag av talang, eller är det en ren ryttar-produkt? Om ja; vad är talang?
- Skiljer det sig hur du ser på hästen som ryttare/tränare/domare?
- Tror du att det finns skillnader hos olika professionella dressyr profiler (ryttare, tränare, domare) om vad en GP häst är, borde vara och dess träning? Tror du det finns skillnader/likheter mellan olika nationaliteter (om föredragna egenskaper hos hästar och deras träning mot GP)?

Avslutningsvis: Finns det någonting DU vill tillägga, som inte har tagits upp gällande Grand Prix hästen, dess egenskaper, selektion och utbildning?

DISTRIBUTION:

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Hippologenheten
Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: 018-67 21 43**

**Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Equine Studies
Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: +46-18 67 21 43**
